

LES RIBES DEL TER

INFORMACIÓ PER AL MESTRE

Aquest itinerari és un recorregut d'uns 2,4 Km tot seguint el Ter, que permet descobrir una gran diversitat de flora, fauna i paisatge natural i humà del riu, així com també permet observar imatges inèdites de la ciutat des d'una perspectiva diferent.

L'itinerari pot ser autoguiat o acompanyat per un monitor.

Per fer-lo, tant si és autoguiat com conduït per un monitor, el mestre disposa del llibret de les Ribes del Ter amb tota la informació per realitzar-lo, així com també d'aquestes pautes orientatives perquè els alumnes realitzin les fitxes didàctiques.

OBJECTIUS

- Descobrir aquest espai natural que forma part del nucli urbà.
- Conèixer les diferents espècies animals i vegetals que hi viuen ja sigui durant tot l'any o, en el cas de les aus, en èpoques de nidificació i migració.
- Gaudir del paisatge i dels valors naturals que l'espai ofereix.
- Fomentar l'interès i el respecte envers els espais verds de la ciutat i valorar-los com a riquesa i patrimoni col·lectiu.

GUIÓ DE L'ACTIVITAT

El guió que us presentem és orientatiu i cada mestre pot adaptar-lo als seus interessos i als interessos dels alumnes.

Abans de l'itinerari

Amb la finalitat que els nois i noies (en el cas que sigui un grup escolar qui faci l'itinerari) coneguin prèviament el lloc que visitaran i el que poden veure-hi, proposem treballar els següents temes:

- Treball al plànol

En un plànol de Girona, els nois i noies poden resseguir les ribes del Ter, des de Fontajau fins al límit amb el municipi de Sarrià, que és el recorregut que seguiran durant l'itinerari. Al mateix temps, poden marcar tots els espais verds de Girona. Es tracta d'identificar les zones de la ciutat no ocupades per edificis ni carrers.

- El riu Ter

Els nois i noies poden buscar informació sobre el riu Ter (lloc de naixement, pobles i comarques per on passa, aprofitament, embassaments, notícies d'actualitat a la premsa sobre el seu estat de conservació, flora i fauna, etc.) i, per grups, confeccionar un dossier informatiu (A la Caseta de la Devesa hi podreu trobar informació sobre aquests temes).

- Girona i el Ter

Dels quatre rius que passen per Girona (Galligants, Güell, Onyar i Ter), el Ter és el més important, ja que els altres tres són afluents seus i tenen un cabal i una llargada inferiors. Però, tot i així, Girona ha viscut molt d'esquenes al Ter. Es tracta de reflexionar sobre el per què d'aquest distanciament. I també sobre la importància dels rius per a les ciutats, els perills que representen o han representat en determinades èpoques i les mesures per evitar-los, l'aprofitament i conservació actuals, etc.

Durant l'itinerari

Les activitats que proposem en aquest itinerari només es poden fer en segons quines èpoques de l'any, ja que estan basades sobretot en l'observació de la fauna i de la flora de les Ribes del Ter, elements molt canviants al llarg de les estacions.

Activitat 1. Els invertebrats aquàtics

Època preferent: primavera, estiu i inicis de tardor.

Material necessari: un pot de vidre per recollir aigua i una lupa.

Aquesta activitat pot durar força estona si la fan tots els alumnes. Per tant, aconsellem que el professor o un alumne reculli l'aigua, anoti els animals que hi ha i els torni al riu. Després, un cop a l'aula i amb l'ajuda de la taula d'identificació, tots els alumnes podran omplir la fitxa corresponent.

Activitat 2. Coneguem la vegetació de ribera.

Època preferent: primavera o estiu.

Si l'activitat es realitza a l'hivern o a la tardor, es poden identificar els arbres per elements que no siguin les fulles (port, estructura, forma del branquem, mida o proximitat a l'aigua, etc.).

Per realitzar-la, es pot triar un punt de l'itinerari d'acord amb el monitor i que els nois i noies omplin la fitxa d'observació i anotin les observacions pertinents.

Activitat 3. Coneguem els ocells de les Ribes del Ter.

Es tracta d'identificar les diferents espècies d'ocells que viuen a les Ribes del Ter.

Per realitzar-la, es pot triar un punt de l'itinerari d'acord amb el monitor, o bé aprofitar la visió de diferents espècies al llarg de tot el recorregut i que els nois i noies omplin la fitxa d'observació i anotin les observacions pertinents.

Activitat 4. Comptant dormidors

Època preferent: capvespres de tardor, d'hivern i d'inicis de primavera.

Punts concrets: riba esquerra del tram final del recorregut, al límit amb el terme municipal de Sarrià (corbs marins); bassa de la Barca (esplugabous i martinets).

Com podeu veure, l'hora del dia que va millor per realitzar aquesta activitat és el capvespre. Per tant, durant l'itinerari, no es podrà fer, però es poden seguir atentament les explicacions que donarà el monitor per si algun alumne hi vol anar pel seu compte amb la família, o amb el casal, etc.

Després de l'itinerari

- Acabar les fitxes que hagin quedat incompletes.
- Adjuntar al treball que havien fet prèviament sobre el riu Ter les impressions de la sortida.
- Promoure un debat sobre la necessitat de preservar els espais verds de les ciutats, com ara el de les Ribes del Ter, per contribuir a la pervivència dels animals i les plantes que en depenen per viure.

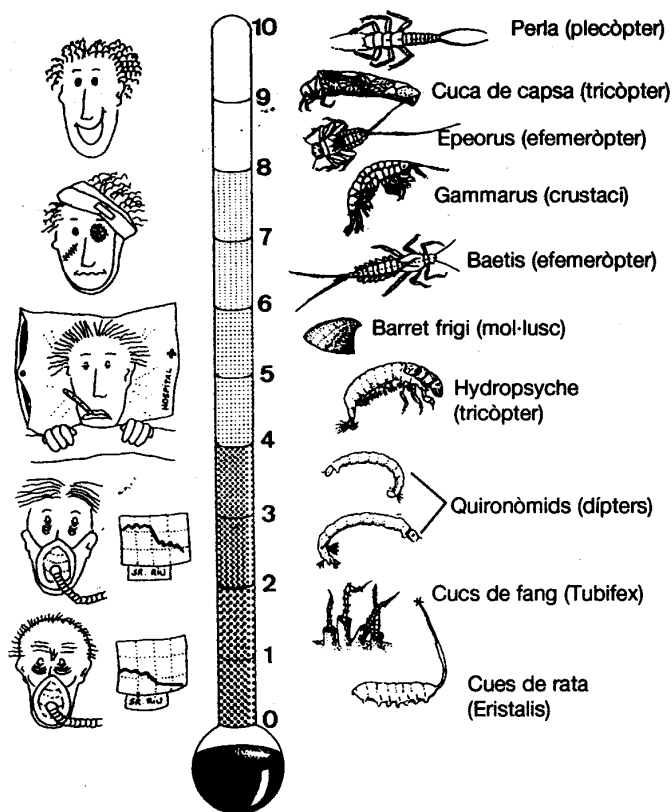
FITXES ALUMNES

1. ELS INVERTEBRATS AQUÀTICS

Per realitzar aquesta activitat, més aconsellable durant els mesos de primavera, estiu i inicis de tardor, caldrà disposar de botes d'aigua, pots i recipients, i estris per capturar animalons a l'aigua.

Els invertebrats que viuen al riu solen amagar-se a sota dels còdols (pedres arrodonides que el riu ha portat i erosionat) o rierencs, sovint enganxats al seu darrere. Com tots els animals i plantes, els insectes i invertebrats aquàtics estan adaptats a un tipus d'hàbitat o ambient, per la qual cosa els que necessiten aigües molt fredes, ràpides i transparents, no viuran al riu Ter a Girona, sinó que seran presents al seu curs més alt, a Setcases o a Ripoll. El mateix passa amb les plantes i els animals vertebrats (per exemple, al curs alt hi trobem truites, mentre que a Girona hi trobem anguiles o carpes), però aquests últims són més difícils d'estudiar, perquè es veuen poc i, sobretot, no es poden agafar i identificar en mà.

Per tant, si coneixem algunes espècies d'invertebrats aquàtics, podrem saber la qualitat de les aigües, la seva transparència, el seu grau de pol·lució o contaminació, la seva temperatura, etc. Només cal que us fixeu acuradament en els animalons que trobareu darrere dels còdols del riu que aneu girant. Guardeu-los una estoneta en pots transparents de vidre i fixeu-vos en la taula següent:

Organismes aquàtics indicadors de la qualitat de l'aigua
 Dibuix: Maria Rieradevall
 Extret de *El Ter, un riu per viure-hi*.
 GRUP DE DEFENSA DEL TER

Un cop sapigueu quins tipus d'invertebrats hi teniu, ja podeu anotar les característiques del riu i el seu estat de conservació, seguint la pauta de la taula següent:

Data de l'observació:
Punt de l'itinerari:
Tipus d'invertebrats observats:
Característiques del riu (temperatura, transparència, etc.)
Estat de conservació (qualitat de l'aigua, grau de pol·lució o contaminació, etc.)

Després, retorneu aquests animals al lloc on els havíeu capturat. Si feu l'experiment en més d'una ocasió a l'any, potser veureu que les espècies i els grups d'animals han canviat. Sabríeu dir a què és degut?

2. CONEGUEM LA VEGETACIÓ DE RIBERA

Durant els nostre recorregut per les Ribes del Ter, podem intentar esbrinar el nom dels arbres i de les plantes aquàtiques que hi són presents, per mitjà de les seves fulles o tiges. S'aconsella realitzar aquesta activitat durant els mesos de primavera o estiu, ja que la majoria d'arbres de ribera són caducifolis i, per tant, durant les estacions desfavorables per al creixement (per manca de llum, de temperatura i de nutrients) perden el fullam. Tanmateix, durant l'hivern, es poden identificar els arbres pel seu port, estructura, forma del brançam, mida o proximitat al marge del riu.

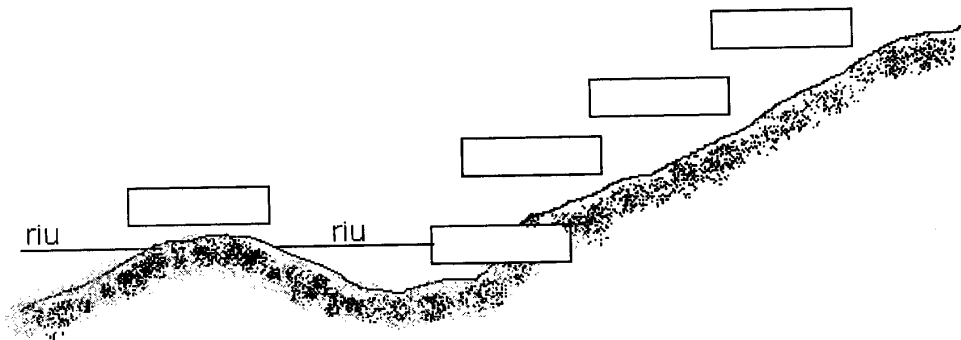
FITXA D'OBSERVACIÓ DELS ARBRES I PLANTES DE LES RIBES DEL TER

Data de l'observació:		
Espècie	Punt de l'itinerari	Observacions

EL BOSC DE RIBERA

Dels arbres de ribera, les espècies de branques més “elàstiques” i de mida petita se situen a primera línia d’aigua. D’aquesta manera, poden resistir les avingudes i les riudes (cas dels salzes). D’altra banda, els arbres de mida gran i de tronc ferm i ample solen estar allunyats, ja que amb les seves potents arrels poden absorbir l’aigua dels nivells freàtics inferiors (cas dels àlbers).

Situa en aquest esquema, els arbres o plantes d’acord amb la seva proximitat a l’aigua. Escriu els noms dins dels requadres.

3. CONEGUEM ELS OCELLS DE LES RIBES DEL TER

Durant els nostre recorregut per les Ribes del Ter, segons l'època de l'any, podem veure diferents espècies d'ocells. Tanmateix, és probable que també veiem altres espècies animals. Seguint les orientacions del monitor i les làmines que ens mostrarà, podem intentar omplir la fitxa d'observació que us presentem tot seguit. A l'apartat d'observacions, anotarem totes aquelles dades interessants referents a l'ocell observat. I, en cas que no sigui un ocell, hi anotarem de quina espècie es tracta.

FITXA D'OBSERVACIÓ DELS OCELLS DE LES RIBES DEL TER

Data de l'observació:		
Espècie	Punt de l'itinerari	Observacions

4. COMPTANT DORMIDORS

Molts ocells de mida mitjana o grossa, durant l'hivern, s'apleguen per passar la nit i dormir, generalment en llocs tranquils i refugiats. Aquest és el cas d'ocells que trobem al riu Ter, com són els martinets blancs, els bernats pescaires i, sobretot, els esplugabous i els corbs marins. Tots ells són ocells que s'alimenten bàsicament de peixos o d'animals aquàtics (els esplugabous també mengen insectes i paràsits que obtenen dels herbívors domèstics, d'aquí els ve el nom) i són molt abundants en aquest indret durant tot l'any; tanmateix, durant l'època de reproducció, no hi són presents, perquè van a criar a llocs més tranquils encara, com els aiguamolls de l'Empordà o les illes Medes, o bé es desplacen fins al nord d'Europa, com és el cas dels bernats pescaires i els corbs marins.

Durant els capvespres de tardor, d'hivern i d'inicis de primavera, podeu mirar de fer un recompte d'aquests ocells que s'ajouen en indrets concrets. Els corbs marins, prop d'un centenar, dormen en els pollancre més alts de la riba esquerra en el tram final del recorregut. Cal aturar-se a una distància molt prudencial, on s'indica amb el darrer senyal de l'itinerari, i ser molt cautelós i silenciós. Pel que fa als esplugabous i martinets, amb un nombre aproximat de 1.500 exemplars, dormen a la Bassa de la Barca i és bo de veure'ls arribar en grans estols, molt espectaculars, des de la riba dreta del riu, a la Devesa de Girona.

Data de l'observació:		
Espècie	Punt de l'itinerari	Nombre